

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

49

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת תזריע מצורע תשע"ב

שחוף מהגאולה הגשמית הייתה גם גאולה רוחנית, שיצאו מהטומאה והתקרבו לקדושה, והתכלית בזה הייתה לקבל את התורה במעמד הר סיני, ולאחר מכן לבוא לארץ ישראל כמו שכתוב "והבאתי אתכם אל הארץ".

ומצינו בגמרא בברכות (ה, א) "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתן אלא על ידי ייסורים, אלו הן: תורה וארץ ישראל והעולם הבא", והיינו שאם רוצים לזכות לתורה ולארץ ישראל וכן לעולם הבא, צריכים לזה ייסורים, שהייסורים ממרקים את הנפש ומטהרים את המידות, ומטעם זה אמרו (סנהדרין לו, ב) שאין מושיבים בסנהדרין את מי שאין לו בנים, כי רק אדם שיש לו ייסורים של צער גידול בנים, מתוך כך הוא נעשה רחמן ובעל מידות טובות ויכול להרגיש את השני, כי הייסורים מטהרים את הנפש.

וכשיצאו ישראל ממצרים ידעו כי התכלית היא לקבל את התורה, וכבר ידעו מה זה תורה והחשיבו את התורה, והיו מהם שלמדו תורה במצרים כמו שאמרו (יומא כח, ב) "מימימהם של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר לך ואספת את זקני ישראל היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה היה וכו'" - זקני ישראל שהיו גדולי תורה ושבת לוי כבר עסקו בתורה במצרים, וכיון שהחשיבו את התורה, הייתה להם שאיפה חזקה מאד לקבל את התורה.

וידוע כי אדם ששואף לדבר טוב מאד, ככל שהוא מחשיב יותר את הדבר, הוא יותר צמא ומשתוקק להגיע לזה, וכשיצאו בני ישראל ממצרים, מרוב שהחשיבו את התורה הייתה להם שאיפה ותשוקה גדולה מאד לקבלת התורה, שחיו וציפו לזה "כעבד ישאף צל" - כמו עבד שנמצא בבית הסוהר ורוצה לצאת לאוויר העולם, וספרו את הימים שכבר עברו ושמוחו בכל יום שעובר, הנה עבר עוד יום ועוד יום, עשר ימים ועשרים ימים, וכבר מתקרבים אל היום הנכסף של קבלת התורה, זהו עניין ספירת העומר.

וכל מצוה שאדם עושה מתוך כוונה והכרת חשיבות המצוה היא מצוה אחרת לגמרי, וכתוב ברוח חיים בתחילת פרקי אבות כי כשאדם חושב לעשות מצוה, מיד קדושת המצוה מקיפה אותו, והיא הנותנת לו את הכוח הדוחף לגמור את המצוה, והיינו מפני שהמחשבה לעשות מצוה באה מפנימיות הלב, שהוא מכיר את חשיבות המצוה ורוצה לעשות מצוה, והמחשבה הזאת מקדשת את האדם ומושכת אותו לעוד קדושה, וכמו שאמרו חז"ל (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה, כי קדושת המצוה מושכת לקיים עוד מצוה.

ומטעם זה אמרו חז"ל (קידושין מ, א) "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר אז נדברו יראי השם איש אל רעהו ויקשב השם וישמע וייכתב ספר זיכרון לפניו ליראי השם ולחושבי שמו, מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפילו חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", והיינו מפני שהוא השתדל ורוצה לקיים את המצוה, ורק האונס עיכב בידו, ומקבל את השכר עבור הבחירה וההשתדלות בעשיית המצוה, אף על פי שלא הצליח בפועל לקיים את המצוה.

וכמו שכתב בחובות הלבבות (שער הביטחון פ"ד) כי שכר המצוה אינו עבור מעשה המצוה בפועל, אלא עבור הבחירה שאדם מחליט שהוא רוצה לקיים את המצוה, וההשתדלות שהוא משתדל לקיים מה

אנו עומדים עתה בימי הספירה, הבה נתבונן מהו העניין והתועלת במצות ספירת העומר.

הנה לכל מצוה ומצוה יש טעמים נסתרים שהם מסתרי תורה, ואפילו שלמה המלך בחכמתו לא ידע את טעמי המצוות כמו שכתוב (קהלת ז, כג) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", וחז"ל (נדה ט, א) דרשו פסוק זה על מצות פרה אדומה, אבל כבר ביאר הבית הלוי (פרשת כי תשא) כי מאחר שראה שלמה שאינו מבין טעם פרה אדומה, למד מזה שגם מה שחשב שהוא מבין את כל המצוות אין זה עומק ההבנה שכיוונה חכמת הבורא.

אך בנוסף לטעמים הנסתרים יש תועלת גלויה בכל מצוה, והחינוך מבאר בכל המצוות את שורשי המצוה, דהיינו התועלת הגלויה שיש לאדם מקיום המצוה, אף על פי שאין זה הטעם האמיתי שהוא מסתרי תורה, כי יש גם תועלת פשוטה בכל מצוה, מה שאנחנו יכולים להתעורר מקיום המצוה, וכמו בהנחת תפילין שאנו אומרים ב"הנני מכוון" וציוונו להניח על היד כנגד הלב לשעבד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתייש, וכל זה הוא מסגולת המצוות שניתנו לצרף בהן את הבריות (בראשית רבה מד, א).

וגם במצות ספירת העומר כתב בספר החינוך (מצוה ש"ו) שיש בזה תועלת גלויה על צד הפשט, "לפי שכל עיקרון של ישראל אינו אלא התורה... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה... נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המניין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא", עכ"ד.

והיינו כי תכלית יציאת מצרים הייתה לקבלת התורה, ומצינו בפסוקים ארבע לשונות של גאולה, 'והוצאתי', 'והצלתני', 'וגאלתי', 'ולקחתי', וכתבו המפרשים (אבן עזרא, רמב"ן, ספורנו) כי הלשון הרביעי 'ולקחתי אתכם לי לעם' הולך על קבלת התורה, והיינו מפני

* בעניין זה הזכיר רבינו שליט"א מה שכתוב (מלכים א, ג) כי הקב"ה שיבח את שלמה המלך שביקש לעצמו חכמה ולא עשירות או אריכות ימים. והמשגיח הגה"צ רבי דב יפה שליט"א הביא מה שכתב בספר 'משנת חכמים' כי אמנם הקב"ה שיבח לשלמה על מה שביקש חכמה, אבל יותר טוב היה אם היה מבקש על יראת שמים. ואמר רבינו שליט"א כי באמת צריך להבין מה שייך לבקש על יראה, וכמו שמצינו הרבה בקשות בתפילה על יראת שמים, והרי אמרו (ברכות לג, ב) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ופירשו המפרשים כי הבקשה אינה לקבל יראת שמים אלא לסלק המפריעים לזה, וגם שידמנו לנו הדברים המעוררים לאהבה וליראה.

והוסיף רבינו שליט"א כי באמת יראת שמים קיימת בטבע האדם, כמו אמונה ואהבת השם שהם בטבע האדם, שהרי בעצם יש להבין מה שייך ציווי על אהבה, וכי אפשר לאהוב את מה שלא אוהבים? הרי לא שייך ליצור אהבה מלאכותית! ובהכרח יש לומר כי בטבע האמיתי קיימת אהבת השם, וכל אדם מטבעו מכיר טובה להקב"ה ואוהב את מי שעשה לו טובה, וזה יותר קל אפילו מאהבת הבריות, כי באהבת הבריות קשה לאדם לאהוב את חברו שלא עשה עימו שום טובה, אבל להקב"ה אדם מכיר טובה, שהוא ית' מנשים ומחיה אותו בכל רגע ורגע, וממילא יש לו בטבעו אהבת השם, ורק צריך לסלק את הנגיעות המפריעות לאהבה וליראה.

שהוא יכול, אבל התוצאה אינה תלויה ביד האדם אלא בידי שמים, ואמנם על ידי הבחירה וההשתדלות זוכה לסייעתא דשמיא שיוכל לגמור את המצוה, אבל גם אם לא עלה בידו לגמור את המצוה לא יפסיד את שכרו, ויקבל את שכר המצוה עבור הבחירה וההשתדלות.

ולכן בכל מצוה שאדם עושה צריך להרגיש את חשיבות המצוה, ואמנם מצינו (פסחים ה, א) כי גם מי שנותן צדקה כדי לזכות לעולם הבא ולא מתוך הכרת חשיבות המצוה הרי הוא צדיק גמור, אבל הרי יש דרגות יותר מצדיק, וכמו שאמרו בפ"ו דאבות על העוסק בתורה לשמה "ומכשרתו להיות צדיק וחסיד ישר ונאמן", וביאר ברוח חיים שם כי הם דרגות שונות זו למעלה מזו, וחסיד היא דרגה יותר גבוהה מצדיק, ומי שמקיים המצוה רק לשם העולם הבא הוא אמנם צדיק אבל לא יותר מזה, וככל שמחשיבים יותר את המצוה זוכים יותר.

וכן צריך אדם לדעת את יקר חשיבות התורה, וכמו שכתב רבינו יונה במדרגה העשירית (שע"ת ג, קנו) כי לפעמים אדם מאבד את העולם הבא מחמת שאינו מכיר את חשיבות התורה, וכתב שם כי חיבר את שער התורה (שאינו תחת ידינו) "למען יכספו הלבבות לתורה, ואשר אין כוח בהם ללמוד יידעו הדר כבוד עסק התורה ויזכו בידיעתו, ולא תאבד נפש מן העולם הבא", והיינו בשביל אלו שלומדים תורה שיחשיבו יותר את הלימוד שלהם, וגם אלו שאינם יכולים ללמוד, לכל הפחות שיידעו את חשיבות התורה ויזכו לעולם הבא.

ועוד כתב שם רבינו יונה (אות ק"ס) כי יש כאלה שנקראים שונאי השם, מחמת דברים טבעיים שבלב, והם אפילו אנשים שעוסקים בתורה ובמצוות ומקיימים את כל התורה כולה, "אם נפש רעה ובקרב לבם יקשה להם כאשר חבריהם עוסקים בתורה, וירע בעיניהם בהיות בני אדם עובדים את השם ויראים מלפניו", ולמשל מי שהוא מרביץ תורה ומזכה הרבים, וחברו מצליח יותר ממנו בזיכוי הרבים, אם איכפת לו על מה שחברו מצליח יותר ומקנא בהצלחתו, הרי הוא נקרא משונאי השם שאין להם חלק לעולם הבא.

אמנם יש קנאה אחרת של חלישות הדעת, שהוא שמח בהצלחת חברו, אבל איכפת לו על עצמו, מדוע הוא אינו מצליח כמו חברו, וקנאה זו היא קנאה כשרה, וכמו שביאר המסילת ישרים בפ"ד מה שאמרו חז"ל (ב"ב עה, א) שכל צדיק וצדיק יש לו מדור בפני עצמו, וכל אחד נכוה מחופתו של חברו, וביאר המסילת ישרים "כי אין זה מטעם הקנאה אשר תיפול רק בחסרי הדעת, אלא מפני ראותו עצמו חסר מן השלמות מדרגה שהיה יכול להשיגה כמו שהשיגה חברו", עכ"ד.

קנאה של חלישות הדעת היא קנאה כשרה, וכמו שמצינו (דברים רב ט, ט) גם אצל משה רבינו ביומו האחרון, שראה כי יהושע שומע את דבר השם והוא אינו שומע, וקינא ביהושע עד שצעק ואמר "מאה מיתות ולא קנאה אחת". ולכאורה הרי אמרו חז"ל (סנהדרין קה, ב) שאין אדם מתקנא בבנו ותלמידו, וכן צריך ביאור וכי משה רבינו שייך לקנאה? אבל הביאור בזה כנ"ל, שאין זו הקנאה אשר תיפול בחסרי הדעת, כי אדרבה הוא שמח בהצלחתו של יהושע, אבל היה איכפת לו על החיסרון שלו, שהוא אינו שומע את דבר השם.

ועל כל פנים ייתכן שאדם יאבד את חלקו בעולם הבא מחמת שאינו מחשיב כראוי את עסק התורה, וככל שמחשיבים יותר את עסק התורה והמצוות גם השכר הוא גדול יותר. לכן אומרים "לשם ייחוד" קודם לבישת הציצית והנחת התפילין, ומזכירים בתוך הדברים לשעבד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש וכו', וכל הכוונות שם פשוטות מאוד, שמכוונים לקבל את כל התועלת הרוחנית שיש מהציצית והתפילין, ומזכירים זאת ב"לשם ייחוד" כדי לדעת את חשיבות המצוה שעומדים לקיים.

ובאמת ידוע כי בכל שנה ושנה חוזרת ההשפעה שהייתה באותו הזמן, ולמשל חג הפסח הוא "זמן חירותנו", והיינו כמו שמזכירים בתפילה "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם", ועניין החירות הוא שיצאו ממ"ט שערי טומאה ונכנסו לקדושה, והחירות היא חירות מיצר הרע וממלאך המוות, והתקרבות לתורה כמאמרם (אבות ו, ב)

אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל שנה ושנה בחג הפסח חוזרת ההשפעה של חירות, שהזמן הזה מסוגל יותר להתרחקות מהטומאה, ולהתחזק יותר באהבת התורה.

וכיון שהזמן מסוגל לכך הרי גם להיפך, אם יש לאדם אפשרויות לזכות בזמן הזה לזכויות של תורה, והוא אינו מנצל את האפשרות שיש בידו, זהו חטא חמור שהוא מזלזל בחשיבות התורה.

וכך גם חג השבועות נקרא "זמן מתן תורתנו", אף על פי שכבר הייתה פעם קבלת התורה, זה נקרא גם עכשיו זמן מתן תורתנו, כי כל שנה באותו הזמן חוזרת ההשפעה שיכולים לזכות לתורה, וכתוב בשל"ה כי חג השבועות הוא יום הדין על הצלחה בתורה, ויש לפרש שהרי אמרו (ר"ה טז, א) כי בעצרת העולם נידון על פירות האילן, ופירות האילן היינו אילנא דחיי, ועץ חיים זה התורה, ונידונים גם על זה בחג השבועות מי יזכה להצלחה בתורה במשך כל השנה.

ובאמת מצינו במשנה ריש פאה כי תלמוד תורה הוא מהדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, והנה בעולם הבא אין תענוגים גשמיים, אלא רק תענוגים רוחניים שאין לנו מושג בהם, וכמו שכתוב (ישעיה סד, ג) "עין לא ראתה אלוקים וזולתך ייעשה למחכה לו", וממילא בהכרח גם הפירות בעולם הזה הם פירות של עולם הבא, שהרי העץ נותן פירות ממה שיש בתוך העץ, ואם הקרן היא עולם הבא גם הפירות הם פירות של עולם הבא, והיינו שמקבלים כוחות בעולם הזה להרוויח עוד ועוד עולם הבא.

ויש להעיר בדברי המשנה בפאה שם שאמרו "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא. כיבוד אב ואם, וגמילות חסדים, והבאת שלום בין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם". ולכאורה מאחר שתלמוד תורה הוא חשוב יותר מכולם, אם כן יותר היה ראוי לכתבו בתחילה, לפני כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחברו, ומדוע נכתב תלמוד תורה רק בסוף המשנה?

ואולי בא התנא לרמוז שלא יחשוב אדם כי מאחר שתלמוד תורה כנגד כולם הרי הוא פטור מכיבוד אב ואם ומגמילות חסדים, וצריך לדעת כי לא זו היא דרך התורה, ואם יש לאדם מצוה עוברת של כיבוד אב ואם וגמילות חסדים, הרי התורה מחייבת אותו לקיים כיבוד אב ואם וגמילות חסדים, וצריך שיעוסק בגמילות חסדים מתוך טבע של אהבת הבריות, וכמו שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (ג, לו) "הוזהרנו להסיר מנפשנו מידת האכזריות, ולנטוע בה נטעי נעמנים, הם הרחמים והחסדים הנאמנים".

אבל מי שאין לו אהבת הבריות והוא אגואיסט וחושב רק על עצמו, גם התורה שלו אינה תורה, וכמו שכתב רבי חיים ויטאל בשערי קדושה כי אם חסר לאדם בשלמות המידות כל התרי"ג מצוות שלו אינן בשלמות, מפני שהמידות הרעות הם פגם בנפש, והוא מקיים את כל המצוות עם נגיעות של מידות רעות, וממילא גם אינו בן העולם הבא, שהרי מקבלים עולם הבא רק עבור מה שמקיימים לשמה, וכמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות בסוף מכות, ומי שעושה מצוה מחמת חשבונות של מידות רעות, לא יזכה עבורה לעולם הבא.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו שאיפה לתורה, ויש לנו הכנה טובה מאד לקבלת התורה, יהי רצון שזוכה לסייעתא דשמיא!

**נתרם לרפואתו השלמה של
הרב חיים מרדכי בן חנה (הערץ)
נאמן ביתם של גדולי ישראל
הזקוק לרחמי שמים מרובים
בתוך שאר חולי ישראל**